

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ АРМЯНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Х. АБОВЯНА

Հումանիտար գիտություններ № 1-2 (26-27) 2016 Гуманитарные науки

ՀՏԴ 316 : 159.9 : 343.1

ԿՈՆՖԼԻԿՏԵՐԻ ԱՌԱՋԱՑՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ ՔՆՆՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՆԹԱՑՈՒՄ
Ռ. Գ. ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Խ.Արովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական
համալսարան, 0010, Երևան, Տիգրան Մեծի 17
e-mail: spunews@mail.ru

Հոդվածում վերլուծվում են քննիչի գործունեության ընթացքում կոնֆլիկտների առաջացման պատճառները: Մանրամասն դիտարկվում են կոնֆլիկտների պատճառները և նրանց ազդեցությունը մասնագիտական գործունեության, ինչպես նաև քննիչի անձնային բնութագրի վրա:

Հեղինակը ներկայացնում է հետազոտության մեթոդիկաների արդյունքների, ինչպես նաև կոնֆլիկտայնության և էմոցիանալ այրման միջև արտահայտված համահարաբերակցական կապերը:

Բանալի բառեր. *Հոգեբանական կոնֆլիկտ, իրավակիրառական, քննչական, միջանձնային փոխհարաբերություններ, հուզական այրում, անձնային մակարդակ, դերային մակարդակ, կազմակերպչական մակարդակ:*

Ներկայացված է խմբագրություն 17.12.2015 թ.:

Ինչպես բոլոր ժամանակներում, այնպես էլ արդի պայմաններում կոնֆլիկտը հասարակության մեջ հաճախակի դրսևորվող և նրան ամենաբնորոշ երևույթներից մեկն է: Հետևաբար, վերջինիս վերաբերող հետազոտություններն էլ խիստ արդիական են: Կոնֆլիկտների առաջացման և արդյունավետ հաղթահարման հիմնախնդիրները հետաքրքրում են բոլոր այն մասնագետներին, ովքեր իրենց գործունեությամբ առնչվում են մարդկային փոխհարաբերություններին՝ հոգեբաններ, մանկավարժներ, սոցիոլոգներ, սոցիալական աշխատողներ, քաղաքական գործիչներ, ղեկավարներ և այլն: Մեզ համար հատուկ հետաքրքրություն են ներկայացնում հոգեբանական կոնֆլիկտները իրավակիրառական և մասնավորապես քննչական գործունեության ոլորտում: Հակազդեցության պայմաններում քննչական հաղորդակցման իրավիճակները նույնպես հաճախ անվանում են

կոնֆլիկտային իրավիճակներ: Կոնֆլիկտը որպես հոգեբանական հասկացություն հակադարձ ուղղվածություն ունեցող, անհամատեղելի միտումների բախումն է առանձին անհատների գիտակցության մեջ, անձանց կամ խմբերի միջանձնային փոխհարաբերություններում՝ կապված սուր բացասական հուզական ապրումներով [7, էջ 152]: Կոնֆլիկտների գոյությունը հնարավոր է կողմերի երկարատև հակադեցության առկայության պայմաններում: Անկասկած, քննիչի և քննության մասնակիցների միջև չկա խորը կոնֆլիկտայնություն: Քննիչի խնդիրն է՝ հաղթահարել նույնիսկ ժամանակավորապես առաջացող կոնֆլիկտային իրավիճակները և հասնել նախաքննության նպատակին, կազմել կատարված իրադարձության ճշգրիտ պատկերը: Կայուն կոնֆլիկտների առաջացումը հնարավոր է, եթե կողմերն ունեն հավասար հնարավորություններ [7, էջ 23]: Քննիչի կարևորագույն խնդիրներից մեկը կոնֆլիկտային իրադրությանը սթափ գնահատական տալն է, ինչին կարող է նպաստել այդ իրադրության համակարգային վերլուծությունը: Գործիմաց քննիչի համար բնութագրական է նուրբ հոգեբանական ներգործությունը հարցաքննվողի անձի վրա [1, էջ 220]: Քննչական գործունեության ընթացքում քննիչի մոտ կարող են առաջանալ ինչպես արտաքին «բաց», այնպես էլ ներքին «փակ» կոնֆլիկտներ, հակասություններ, որոնք հասնում են սրության այն աստիճանին, որ ակնհայտ բացահայտվում ու բխվում են հակադիր դիրքեր, տեսակետներ, դրդապատճառներ ու համոզմունքներ:

Որպես ներքին կամ «փակ» կոնֆլիկտ է դիտարկվում, օրինակ, դրդապատճառների պայքարը՝ անձնային կոնֆլիկտները բարոյական զգացումների (օրինակ՝ հանցագործությունների նկատմամբ ատելության զգացումը) և դատողությունների միջև, մասնագիտական պատասխանատվության և սուբյեկտիվ անձնային ցանկությունների, մղումների ու հնարավորությունների միջև, որոնք դերային կոնֆլիկտներ են [2, էջ 26]: Արտաքին «բաց» կոնֆլիկտները հիմնականում դրսևորվում են քննիչի և անբարեխիղճ վկաների, տուժողների կամ էլ մեղադրյալների միջև: Այս պարագայում բնական է, որ քննիչը սահմանափակված է մեթոդների և միջոցների ընտրության մեջ, օրենքի և մասնագիտական պատասխանատվության շրջանակներում, իսկ հակադիր կողմի գործողությունները փաստացի ոչնչով չեն սահմանափակվում: Թե՛ ներքին և թե՛ արտաքին կոնֆլիկտները քննչական գործունեության լարվածությունը կարող են հասցնել ծայրահեղ աստիճանի [2, էջ 30]:

Ինչպես ցանկացած մասնագիտական գործունեություն, քննչական գործունեությունը ընդհանուր առմամբ նպաստում է մասնագիտական որոշակի որակների զարգացմանն ու ամրապնդմանը: Միևնույն ժամանակ վերջինիս հոգեբանական յուրահատկությունները կարող են

հանգեցնել անձնային որոշ անցանկալի փոփոխությունների, որոնք բացասաբար են անդրադառնում քննիչի մասնագիտական գործունեության վրա [6]: Մասնավորապես՝ կարող է դրսևորվել այրման համախտանիշը [3, էջ 223]:

Քննիչի չկանոնակարգված աշխատանքային օրը, ընկճախտածին գործոնները (ժամանակի պակաս, ֆիզիկական և տեղեկատվական գերբեռնվածություն) կարող են հանգեցնել քրեական գործերի նախաքննության գործընթացում շտապողականության, անուշադրության, անհետևողականության, հետևաբար և՛ ամբողջ գործընթացի արդյունավետ ընթացքի աղավաղման: Օրինախախտների հետ մշտական շփումը կարող է հանգեցնել քննիչի մոտ անվստահության առաջացման ու կասկածամտության և ձևավորման [4]: Մասնագիտական աղավաղման սուբյեկտիվ նախադրյալների մեջ հատուկ տեղ է գրավում քննիչի բարոյական արժեհամակարգի ձևավորվածության մակարդակը: Քննչական գործունեության ընթացքում բարդ զրուցակիցների հետ հաղորդակցումը հաճախ առաջացնում է կոպտություն, գրգռվածություն, հուզական պայթյուններ, իսկ բարձր բարոյական որակները օգնում են արդյունավետ պայքարել այդ աղավաղումների դեմ:

Մասնագիտական գործունեության ընթացքում զարգանում է քննիչի գործիմացությունը, հաստատականությունն ու վստահությունը սեփական գործողություններում: Սակայն ինքնաքննադատական և ինքնակառավարման ընդունակությունների ցածր մակարդակը նպաստում է սեփական ուժերի, մասնագիտական փորձի գերազնահատմանը և որպես արդյունք ձևավորում մեծամտություն, եսակենտրոնություն, ինչն էլ հանգեցնում է լճացման և մասնագիտական աճի կանգին [5]:

Մասնագիտական գործունեության աղավաղումն առավել հաճախ դրսևորվում է հուզական այրմամբ: Վերջինս դրսևորվում է անընդհատ աճող հուզական հյուծվածությամբ՝ մարդկանց հետ հաղորդակցման ոլորտում առաջացնելով մի շարք անձնային փոփոխություններ [10]: Վ. Բոյկոն հուզական այրումը բնորոշում է որպես մարդու հոգեկան ինքնապաշտպանական մեխանիզմ, որը մասնակիորեն կամ ամբողջովին բացառում է հույզերը՝ ի պատասխան վնասակար ներգործությունների: Ըստ նրա՝ «այրումը» մասնակիորեն գործառության կարծրատիպ է, քանի որ թույլ է տալիս խնայողաբար օգտագործել համապատասխան ռեսուրսները, սակայն միևնույն ժամանակ բացասաբար է ազդում մասնագիտական պարտականությունների կատարման և շրջապատի հետ փոխհարաբերությունների վրա [11]:

Ըստ Օ. Վ. Լազարևայի՝ հուզական այրման սինդրոմը իրենից ներկայացնում է այնպիսի անձանց մասնագիտական աղավաղման

տեսակ, ովքեր իրենց մասնագիտական պարտականությունների կատարման ժամանակ ստիպված են նեղ հաղորդակցական կապեր հաստատել մարդկանց հետ: Այրումը բացասաբար է անդրադառնում անձի զարգացման բոլոր կողմերի վրա՝ իջեցնելով նրա մասնագիտական գործունեության արդյունավետությունը և նվազեցնելով բավարարվածության մակարդակը [8]: Հուզական այրման նախանշաններն են՝ հյուծումը (անտարբերություն, արգելակվածություն, եռանդի բացակայություն), օտարացումը (հասարակական մեկուսացում, բացասական դիրքորոշում, հոռետեսություն), սեփական գործունեության անարդյունավետության զգացում (բացասական ինքնաընկալում, մասնագիտական անլիարժեքության զգացում) [8]: Առանձնացվում են հետևյալ գործոնները, որոնք դասակարգվում են երեք հիմնական մակարդակներով և գերակայում են հուզական այրման սինդրոմում, դրանք են՝ անձնային, դերային և կազմակերպչականը:

Անձնային մակարդակին բնորոշ հուզական այրման ախտանշաններն են՝ տրամադրության անկում, ընկճվածություն, հուզական կառավարման ցածր մակարդակ, քողարկված վախեր, տագնապայնություն, բարձր լարվածություն և այլն: Աֆեկտիվ ախտանշաններն են՝ անօգնականությունը, իմաստի, հավատի, հույսի կորուստը, խոցելիությանը, թուլությանը, անպիտանելիության և մեղքի զգացումը, ցրվածությունը, մոռացկոտությունը, կարծրացած մտածողությունը, անվճռականությունը, երազկոտությունը, ինքնասպան լինելու ցանկությունը և այլն: Իմացական-ֆիզիոլոգիական ախտանշաններն են՝ գլխացավերը, գերհոգնածությունը, նյարդային ջղաձգությունները, մկանային ցավերը, սեռական անկարողությունը, անքնությունը, քաշի կտրուկ փոփոխությունները, ախորժակի կորուստը, շնչառության խանգարումները, մարմնական թուլությունը, խոլեստերինի բարձր ցուցանիշը և այլն: Վարքային-ֆիզիկական ախտանիշներն են՝ գերակտիվությունը, թերակտիվությունը, վնասակար սովորությունների չարաշահումը (ալկոհոլ, թմրանյութեր, թունանյութեր, ծխախոտ), հոռետեսությունը, հիասթափվածությունը, ձանձրույթը, բարոյազրկումը [9, էջ 191-192]:

Դերային մակարդակին բնորոշ ախտանիշներն են՝ գերզգայնությունը, անտարբերությունը, նյարդայնությունը և այլն: Աֆեկտիվ ախտանշաններն են՝ դաժանությունը, անմարդկայնությունը, չարակամությունը, անհարգալից վերաբերմունքը, կասկածամտությունը, կաղապարված և սահմանափակ հարաբերությունները և այլն: Իմացական ախտանշաններն են՝ դաժանությունը, բռնության դրսևորումները, ագրեսիվ վարքը, պարբերական բնույթ կրող ներանձնային, միջանձնային և ընտանեկան կոնֆլիկտները, հումորի

զգացումի բացակայությունը, անհուսությունը և այլն: Վարքային ախտանիշերն են՝ անհուսությունը, խառնաշփոթությունը, նախանձի դրսևորումները [9, էջ 192-193]:

Կազմակերպչական մակարդակին բնորոշ ախտանիշերն են՝ ծավալվող մասնագիտական գործունեությունից անբավարարվածության զգացումը: Աֆեկտիվ ախտանշաններն են՝ ցինիկությունը, թերաթեքության բարդույթը, անվստահ գործողությունները և այլն: Իմացական ախտանշաններն են՝ աննպատակ գոյությունը, աշխատունակության նվազումը, պարբերաբար հետաձգվող գործերը, ժամանակի անիմաստ վատնումը և այլն: Վարքային ախտանիշերն են՝ աշխատանքի նկատմամբ մակերեսային վերաբերմունքը, հաճախակի և անհարգի բացակայությունները, կազմակերպչական որևէ գործունեություն ծավալելու անկարողությունը, շտապողականությունը կամ դանդաղկոտությունը [9, էջ 193-194]:

Քննչական գործունեության ոլորտում դրսևորվող կոնֆլիկտների պատճառականության հետազոտության համար կիրառել ենք կոնֆլիկտի իրադրային հետադարձ վերլուծության, Ա. Անցուպովի «մոդուլային սոցիոփորձարկման, Կ. Թոմասի «Անձի կոնֆլիկտային վարքի նախատրամադրվածության ախտորոշման, Վ. Վ. Բոյկոյի «Հուզական այրման մակարդակի ախտորոշման», Ռ. Քեթթելի «Անձի բազմագործոն ուսումնասիրման», «Կոնֆլիկտակայության արտահայտիչ ախտորոշման», Տ. Լիրիի «Միջանձնային հարաբերությունների ախտորոշման» մեթոդները, տեխնիկաներն ու տեխնոլոգիաները:

Բոլոր մեթոդիկաների արդյունքում ստացված ցուցանիշները, բացառությամբ որոշ անկախ գործոնների և հատկանիշների (դրանք փոխկապակցված են և ուղղված են անձի անհատական առանձնահատկությունների և վարքային դրսևորումների մասին որոշակի պատկերացումների ձևավորմանը), մենք փորձել ենք խմբավորել ըստ արտահայտվածության աստիճանի՝ թույլ, միջին և բարձր: Դա մեզ հնարավորություն է տվել կապ հաստատել երեք խումբ տվյալների միջև /Աղյուսակ 1/:

Աղյուսակ 1

Հետազոտության ընթացքում կիրառված մեթոդների արդյունքները և դրանց համահարաբերակցությունը (%)

Ա	Ռ.Քեթթելի մեթոդ			Վ.Բոյկոյի մեթոդ		Տ.Լիրիի մեթոդ	
	L	Զգուշավորություն	51.65	Տագնապայնություն	37.50	Վարչա հրամայա	
							66

	O	Տագնապայնություն	45	Անհատական հուզական ընտրականության հակազդում	35.83	կանու թյուն	
	Q4	Լարվածություն	51.67	Հույզերի խնայողության ոլորտի ընդլայնում	72.50	Եսասիրություն	48.33
				Մասնագիտական պարտականությունների թերի կատարում	31.6		
Բ միջին արտահայտված %	MD	Ինքնարժեքում	69.16	Հուզական օտարում	48.34	Ագրեսիվություն	38.33
	A	Շփվողականություն	63.33				
	E	Զիջողականություն	54.16			Կասկածամտություն	43.33
	F	Զսպվածություն	61.67				
	H	Խիզախություն	67.50				
	I	Զգայունություն	75.83				
	M	Գործնականություն	70	Հոգեվնասվածքային իրավիճակների ապրում	25.84		
	N	Ուղղամտություն	68.33				
	Q1	Պահպանողականություն	69.16				
	Q2	Զիջողականություն	64.17				
	Q3	Ինքնավերահսկում	56.67				
	Գ ցածր արտահայտված%	B	Ինտելեկտ	46.66	Մեփական անձից անբավարարվածություն	58.33	Հնազանդություն
C		Հուզակայունություն	54.16	Ինքնամիտություն.	65	Կախյալություն	60
G		Կանոնակարգվածություն	50.84	Բարոյահուզական չկողմնորոշվածություն	44.16	Ընկերասիրություն	54.16
				Հուզական դեֆիցիտ	51.67	Ալտրուիզմ	55.83

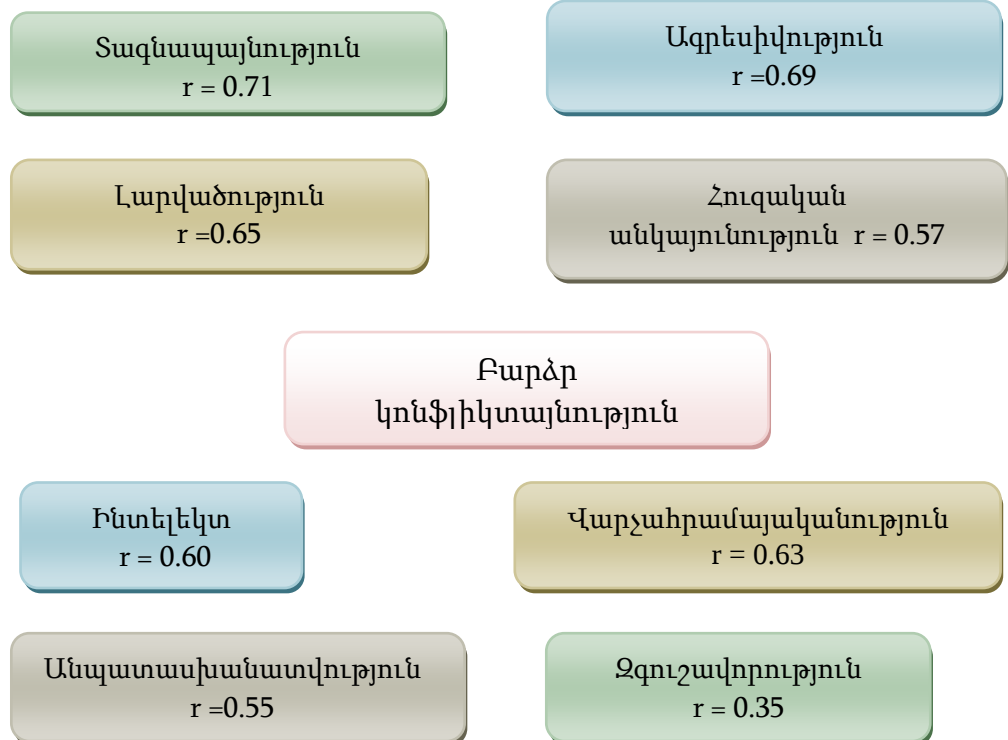
			Ընկճվածություն	51.68		
			Հոգեսումատիկ խանգարումներ	51.66		

Հետազոտության արդյունքների ընդհանրական պատկերը հնարավորություն ընձեռեց մեզ առանձնացնել այն հիմնական գործոններն ու հատկանիշները, որոնք կարող են միջանձնային կոնֆլիկտի պատճառ դառնալ:

Մենք փորձել ենք նաև գտնել այն համահարաբերակցական կապերը, որոնք առկա են կոնֆլիկտների պատճառականության շղթայում /Գծապատկեր 1/:

Գծապատկեր 1

Հետազոտության ընթացքում կիրառված մեթոդների արդյունքների միջև համահարաբերակցական կապը

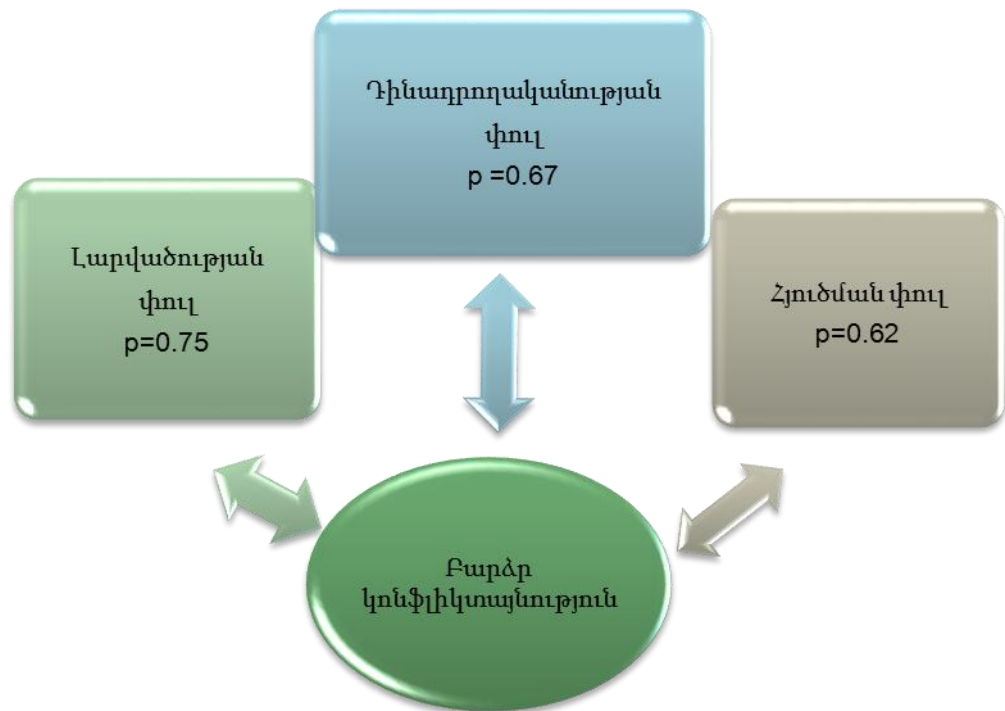

Հետազոտության արդյունքների համահարաբերակցությունը ակնհայտ է դարձնում այն փաստը, որ մեր կողմից առանձնացված առավել առանցքային գործոնների և կոնֆլիկտայնության միջև կա դրական համահարաբերակցական կապ: Հատկապես ուժեղ են

արտահայտված բարձր կոնֆլիկտայնություն և տագնապայնություն՝ $r=0.71$, բարձր կոնֆլիկտայնություն և ագրեսիվություն՝ $r=0.69$, բարձր կոնֆլիկտայնություն և լարվածություն՝ $r=0.65$, բարձր կոնֆլիկտայնություն և վարչահրամայականություն՝ $r=0.63$ կապերը: Չափավոր արտահայտվածություն ունեն բարձր կոնֆլիկտայնություն և հուզական անկայնություն՝ $r=0.57$, բարձր կոնֆլիկտայնություն և ինտելեկտ՝ $r=0.60$, բարձր կոնֆլիկտայնություն և անպատասխանատվություն՝ $r = 0.55$, բարձր կոնֆլիկտայնություն և զգուշավորություն՝ $r= 0.35$ կապերը:

Կոնֆլիկտայնության և հուզական այրման համահարաբերակցական կապերը պարզել ենք Սպիրմենի հարաբերակցական վերլուծության գործակիցը կիրառելու արդյունքում: Քանի որ հուզական այրման ախտորոշման նպատակով մեր կողմից կիրառված Վ. Բոյկոյի տեխնոլոգիան հնարավորություն է տալիս ախտորոշել հուզական այրման երեք առանձին փուլերի՝ լարվածության, դիմադրողականության և հյուծման դրսևորման առանձնահատկություններն ու ձևավորվածության աստիճանը, ուստի կոնֆլիկտայնության հետ համահարաբերակցական կապերը պարզել ենք վերոհիշյալ երեք փուլերի հետ առանձին-առանձին /Գծապատկեր 2/:

Հուզական այրման և կոնֆլիկտայնության միջև համահարաբերակցական կապերը

Այսպիսով, կոնֆլիկտայնության և հուզական այրման երեք փուլերի միջև էլ կան ուժեղ արտահայտված նշանակալի կապեր: Հատկապես ուժեղ է արտահայտված կոնֆլիկտայնություն և լարվածության փուլ կապը՝ $p=0.75$, այն չափազանց նշանակալի է:

Կոնֆլիկտների առկայությունը և դրսևորման առանձնահատկությունները բացահայտելու նպատակով մեր կողմից կիրառված մեթոդների արդյունքներով արձանագրվում է կոնֆլիկտայնության բավականին բարձր մակարդակ: Կոնֆլիկտային իրավիճակների վերլուծությունը մեզ հանգեցրեց այն եզրակացության, որ կոնֆլիկտների մեծամասնությունը պատկանում են ուղղահայաց տեսակին՝ «դեկավար-ենթակա» (35.88%), սրանց հետևում են արդեն հորիզոնական ծագում ունեցող կոնֆլիկտները (22.64%): Կիրառված մեթոդներից ստացված տվյալները թույլ են տալիս նաև փաստել, որ կոնֆլիկտային իրավիճակների մեծամասնությունն ունեն թաքնված բնույթ և չեն հասնում կոնֆլիկտային փոխհարաբերությունների մակարդակին՝ պայմանավորված որոշ անձնային գործոններով, կոնֆլիկտային վարքի հակվածության մակարդակով: Հետազոտվողների

23.35%-ը ժխտում է կոլեկտիվում կոնֆլիկտների առկայության հանգամանքը, իսկ 34.16%-ը պարզապես խուսափում է տեղեկություն տրամադրել կոնֆլիկտների առկայության կամ դրսևորման բնույթի վերաբերյալ:

Այսպիսով, քննչական գործունեության սուբյեկտների միջանձնային կոնֆլիկտների դրսևորման առանձնահատկությունների տեսական և փորձարարական հետազոտությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ կոնֆլիկտները պայմանավորված են մի շարք օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ պատճառներով: Մեր հետազոտության շրջանակներում հատկապես շեշտադրվել է կոնֆլիկտների՝ անձնային գործոններով պայմանավորվածությունը: Հետազոտության արդյունքների վերլուծությունը հավաստում է, որ անձնային այնպիսի գործոնների արտահայտվածության բարձր մակարդակը, ինչպիսիք են՝ տազնապայնությունը, լարվածությունը, ագրեսիվությունը, կասկածամտությունը, նախապայման են հանդիսանում կոնֆլիկտային իրադրության առաջացման համար: Մյուս կողմից՝ հուզական կայունություն, բարոյահուզական կողմնորոշվածության արտահայտվածության ցածր մակարդակը և անհամարժեք հուզական ընտրողական հակազդումներն էլ ավելի են նպաստում կոնֆլիկտի ապակառուցողական զարգացմանը:

Քննչական գործունեության մեջ կոնֆլիկտների առաջացման հավանականությունը բարձրացնում է զարգացման ինտենսիվ միտումներ ունեցող այրման սինդրոմը: Վերջինս, դրսևորվելով որպես մասնագիտական ծանրաբեռնվածության հետևանք, խիստ դժվարեցնում է արդյունավետ գործունեություն իրականացնելու գործընթացը, սկսվում է լարվածությունից, հույզերի խնայման ոլորտի ընդլայնումից, ուղեկցվում՝ հոգեբանական օտարացմամբ և հասնում մինչև մասնագիտական պարտականությունների կատարման մեջ թերացման՝ ավարտվելով հոգեսոմատիկ խանգարումներով: Հուզական այրման հետևանքով առաջացած աշխատունակության կտրուկ նվազումը, մասնագիտական պարտականությունների կատարման թերացումն ու աշխատանքի որակի անկումը, անպատասխանատվությունը, սեփական անձից անբավարարվածությունը, հոգեբանական օտարումը, ինքնամոփոխությունը և հոգեսոմատիկ խանգարումները կտրուկ նվազեցնում են կոնֆլիկտակայունության մակարդակը:

Մեր կողմից իրականացրած հետազոտության արդյունքների վերլուծությունը վկայում է, որ քննչական գործունեության մեջ առաջացող և զարգացող կոնֆլիկտները կարող են լինել թաքնված և ակնհայտ բնույթի: Թաքնված բնույթի մասին վկայող գործոններից են կոնֆլիկտների մասին տեղեկություն տալու խուսափումը,

աշխատակազմում կամ առհասարակ իրենց միջանձնային փոխհարաբերություններում կոնֆլիկտների առկայության բացառումը, ինչպես ընդհանուր աշխատակազմին, այնպես էլ աշխատակիցներից յուրաքանչյուրին բացառապես դրական գնահատականներ տալը, միջանձնային փոխհարաբերություններում նկատվող անբավարարվածությունը, ինչը շատ հաճախ դրսևորվում է մասնագիտական պարտականությունների կատարման թերացմամբ, բարձր արտահայտված անպատասխանատվության զգացումով, ինքնամփոփությամբ, հնազանդությամբ, ֆրուստրացիայի նկատմամբ զգայունակությամբ, հուզական դեֆիցիտով, հոգեբանական օտարացումով, կոնֆլիկտային իրավիճակներում խուսանավող մարտավարության գերակայությամբ: Ակնհայտ կոնֆլիկտներն իրենց հերթին ուղեկցվում են ընդգծված վարչահրամայականությամբ, անզիջում, խոսքային ագրեսիայով, անհանդուրժողականությամբ, սոմատիկ արձագանքներով: Երկու դեպքում էլ բացասական անդրադարձ է կատարվում միջանձնային փոխհարաբերությունների բնույթի և մասնագիտական գործունեության վրա:

Կոնֆլիկտի բոլոր տեսակների դեպքում էլ դրսևորվում են անձնային ու վարքագծային այնպիսի արձագանքներ, ինչպիսիք են՝ խոսքային ագրեսիան, լարվածությունը, տագնապայնությունը, հուզական անկայունությունը, ֆրուստրացիան, հոռետեսությունը, անզիջումությունը, վարչահրամայականությունը, բացասական դիրքորոշումները, սոմատիկ արձագանքները:

Կոնֆլիկտային իրադրությունների վերլուծությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ քննչական գործունեության ոլորտում առաջացած կոնֆլիկտները միայն շատ քիչ դեպքերում են դրական ազդեցություն ունեցել թե՛ միջանձնային հարաբերությունների բնույթի, թե՛ աշխատանքի որակի վրա:

Այսպիսով, ամփոփելով քննչական գործունեության մեջ առաջացող ու զարգացող կոնֆլիկտների բնույթի ու պատճառականության վերլուծությունը՝ կարող ենք փաստել, որ ոլորտում առկա է մշտական հետազոտությունների և պարբերաբար շտկողական աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտություն:

Գրականություն

1. Արզումանյան Ս. Ջ, Գրին Է. Ա., Իրավաբանական հոգեբանություն, «Զանգակ-97» հրատ., Երևան, - 2004, 432 էջ:
2. Ֆրեյդ Զ., Հոգեվերլուծության ներածություն, «Զանգակ-97» հրատ., Երևան, - 2002, 472 էջ:

3. Анцупов А.Я. Системная концепция конфликтов // Мир психологии. 2005. - №2 (42). – с.24-34
4. Бодалев А.А. О человеке в экстремальной ситуации// Мир психологии. 2002, N4, с. 127-134.
5. Гуревич. П.С. Психоанализ. Популярная энциклопедия / Сост., науч. ред. П.С. Гуревич. - М.: Олимп; ООО «Фирма «Издательство АСТ», 1998. - 592 с.
6. Еникеев М.И., Черных Э.А. Психология следователя. М., 1988, 26 с.
7. Куницына В.Н., Казаров Н.В., Погошья В.М. Межличностное общение. Учебник для вузов. С-Пб, Питер, 2003, 544 с.
8. Лаврова К., Леви К., Чутко Г. Синдром эмоционального выгорания. Профилактика и управление, МЕД прессинформ, 2014, 256 с.
9. Маклаков А.Г. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях // Психологический журнал, 2001, т. 22, N1, с.16-24.
10. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Konflikt/02.php
11. <http://works.tarefer.ru/70/100674/index.html>

РЕЗЮМЕ
ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ КОНФЛИКТОВ В ПРОЦЕССЕ
СЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
Р. Г. МКРТЧЯН

В статье анализируется проблема возникновения конфликтов в процессе деятельности следователя. Подробно рассматриваются причины конфликтов и их влияние на профессиональную деятельность, а также на личностные характеристики следователя. Автор представляет связь между результатами методик исследования, а также корреляционную связь между конфликтностью и эмоциональным выгоранием.

SUMMARY
THE CAUSES OF CONFLICTS IN THE PROCESS OF INTERROGATE
ACTIVITIES
R.G. MKRTCHYAN

In the current paper the causes of conflicts in the process of interrogate activities are analyzed. The details are given in terms of conflicts and how they influence on the professional and personal levels. The author showed the interconnection between the results of research techniques, also connection between conflicts and emotional burnout.